

PROIECȚIILE CINEMATOGRAFICE LA BRAȘOV ÎN ANUL 1914, ÎNAINTEA ÎNCEPERII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Voica ISTRATE¹

CINEMATOGRAPHIC SCREENINGS IN BRAȘOV IN THE YEAR 1914, BEFORE THE OUTBREAK OF WORLD WAR I

ABSTRACT

This article provides a detailed view of the cinematographic scene in Brașov in the year 1914, prior to the outbreak of World War I, based on local newspaper sources. It examines the regulations imposed on cinemas in 1913 and presents in detail the two main cinemas, Apollo Bioscop and Urania Kino, including their diverse programs covering various film genres. Additionally, it highlights the use of cinematography for educational purposes, with screenings in schools and cultural institutions, as well as occasional events in 1914 utilized for this purpose. The article underscores the significance of these cinematographic projections in providing the Brașov audience with access to images and information from around the world, contributing to the cultural and educational diversity of the community before the outbreak of World War I.

Keywords: Cinematographic Screenings, Brașov, 1914, Apollo Bioscop, Urania Kino, Film Genres.

Într-o eră în care industria filmului era încă la stadiul incipient al dezvoltării sale, proiecțiile cinematografice câștigau tot mai multă popularitate la nivel global, iar Brașovul nu făcea excepție. Orașul se evidenția ca un important centru cultural și social, oferind o paletă variată de oportunități de petrecere a timpului liber pentru locuitorii săi în preajma izbucnirii Primului Război Mondial. Evenimentele culturale și sociale, precum spectacolele de teatru și operă, conferințele, muzica de promenadă, balurile și petrecerile, ilustrau diversitatea bogată a activităților disponibile și dezvoltau interesul comunității pentru divertisment și cultură, incluzând, implicit, și proiecțiile cinematografice.

Această cercetare se concentrează asupra proiecțiilor cinematografice desfășurate în anul 1914 la Brașov, înaintea izbucnirii Primului Război Mondial, utilizând ca sursă de informații ziarele *Gazeta Transilvaniei*, *Kronstädter Zeitung* și *Brassói Lapok*. Analiza conținutului acestor ziare relevă faptul că publicațiile au servit drept surse de informații cruciale pentru comunitatea locală. Prin intermediul lor, brașovenii au avut acces la știri actualizate și articole variate legate de cinematografie. Aceste ziare au acoperit aspecte diverse ale domeniului cinematografic, de la proiecțiile locale până la noutățile internaționale privind evoluția acestei industrii. Prin intermediul presei, comunitatea locală a fost ținută la curent cu evenimentele legate de cinematografie, indiferent dacă erau organizate la nivel local sau internațional.

¹ Muzeograf, Muzeul Județean de Istorie Brașov; e-mail: voicavoica97@yahoo.com.

Prin intermediul ziarelor, brașovenii au aflat știrile negative legate de cinematografie, care se refereau la incendii, influența asupra publicului și atitudinea autorităților față de moralitate. De exemplu, din ziarele brașovene cititorii au mai aflat și despre incendii în cinematografe sau săli de proiecții din alte locuri, cum ar fi un incendiu la cea mai mare întreprindere cinematografică, „B&C”, din Londra, care a dus la distrugerea a 300 de kilometri de peliculă², sau de un alt incendiu, care a avut loc într-un han din Târgoviște în timpul unei proiecții cinematografice, unde cabina aparatului cinematografic și numeroase filme în valoare de peste 3.500 de lei au ars, provocând panică în public.

O catastrofă a avut loc chiar la prima reprezentație cu ușile închise dintr-un cinematograf aflat într-o baracă din lemn și stuf din Jakarta, insula Java³, din păcate incendiul provocând multe victime omenești. Astfel de incidente, periculoase pentru public și producători, erau mediatizate și atrăgeau atenția asupra riscurilor asociate cu proiecțiile cinematografice din acea perioadă.

În articolul „Primul război cinematografiat” erau evidențiate pericolele la care erau expuși operatorii de film în timpul Primului Război Balcanic și rolul lor în documentarea istorică a conflictului⁴.

Un avertisment cu privire la influența puternică a filmelor asupra emoțiilor și comportamentului tinerilor era adus la cunoștința cititorilor brașoveni printr-o știre intitulată „În urma impresiilor de la cinematograf”: „Într-un spital din Londra a fost adusă alaltăieri o fetiță care avea un picior rupt (...). Participase la o reprezentație cinematografică, unde acțiunea unei drame a impresionat-o atât de mult (...), peste noapte, fără să știe cum, a deschis fereastra și s-a aruncat în curte (...)”⁵.

În perioada menționată, au existat cazuri de filme considerate obscene, care au ridicat îngrijorare și dificultăți în gestionarea lor și despre care brașovenii aflau tot din presă. Un exemplu notabil este seria de pelicule de o lungime colosală de 25 de kilometri, care a fost oprită de poliție în Paris pentru că era considerată obscenă. Autoritățile erau confuze și încurcate în privința modului de gestionare și în cele din urmă s-a luat decizia de a arunca peliculele respective în Sena⁶. Asemenea situații ilustrează preocupările legate de conținutul și modul de gestionare a filmelor controversate în acea epocă.

În perioada 1912-1914 presa locală din Brașov a reprezentat o sursă vitală de informații pozitive despre lumea cinematografiei. Articolele publicate evidențiau descoperirile tehnologice remarcabile, precum telefotofonul⁷ și primul kinetofon vor-

² *Gazeta Transilvaniei* (în continuare: *GT*) nr. 224/1913.

³ *Ibidem*, nr. 11/1914.

⁴ Se relatează că unul dintre operatori a fost prizonier timp de patru săptămâni la bulgari și la eliberare nu a mai primit înapoi filmele cele mai importante; altul a fost rănit de un proiectil; unui alt operator i-a fost distrus aparatul de filmat de către un ofițer turc care nu dorea să se vadă rușinoasa retragere a armatei turce. În același timp se consemna că „Războiul balcanic e primul război în istoria mondială care a fost cinematografiat și care se va transmite posterității ... și pe cale optică” (*GT*, nr. 281/1912).

⁵ *GT*, nr. 223/1912.

⁶ *Ibidem*, nr. 48/1912.

⁷ Se preciza că noua invenție care a transmis imagini pe o distanță de 7 kilometri „reproduce nu numai vorbele celor ce comunică prin telefon ci și portretul lor” (*GT*, nr. 118/1914).

bitor⁸. Aceste inovații au stârnit fascinația comunității și au ilustrat progresul rapid în domeniul cinematografeiei.

Un alt aspect remarcabil a fost menționarea unui aparat de proiecție de dimensiunea unei mașini de scris, inventat de firma „Pathe Frères”⁹. Această invenție reprezenta un pas important în evoluția echipamentelor de proiecție și a consolidat interesul pentru cinematografie în rândul locuitorilor din Brașov.

Presa a subliniat, de asemenea, utilizarea proiecțiilor cinematografice în scopuri educaționale, inclusiv în școli și instituții culturale din Brașov¹⁰. Aceste proiecții au demonstrat potențialul cinematografeiei de a sprijini procesul de învățare și de a oferi elevilor experiențe educaționale inovatoare.

Un alt exemplu semnificativ se referă la utilizarea cinematografeiei în context militar, despre care se vorbește într-un articol intitulat „Cinematograful în slujba armatei”¹¹. În articol se discută posibilitatea ca armata germană să folosească cinematograful în scopuri de instruire militară. Se consideră că cinematograful ar putea fi de ajutor pentru a prezenta în detaliu diferite operațiuni tehnice, cum ar fi construirea podurilor sau adăposturilor, în scopuri educaționale destinate personalului militar.

În plus, presa a evidențiat acceptarea cinematografeiei în context religios. Vaticanul a aprobat proiecții cinematografice în bisericile catolice, cu condiția ca subiectele filmelor să fie luate din istoria biblică¹². Aceasta a reprezentat o recunoaștere a influenței pozitive a cinematografeiei și a deschiderii spre utilizarea acesteia în scopuri educaționale și religioase.

Printre marile producții anunțate în presa brașoveană, s-au remarcat câteva prin numărul mare de participanți la realizare. De exemplu, filmul „Quo Vadis” a fost produs în patru ani, a costat 1 milion de coroane și a implicat 1.000 de actori¹³. De asemenea filmul „Speckbacher” (sau „Mireasa Morții”), o „mare dramă de război în 3 acte”, la care au participat 2.000 de persoane¹⁴. Menționăm și „Războiul de independență”, care a fost realizat cu cheltuieli uriașe și cu implicarea armatei române¹⁵.

Unele informații din *Gazeta Transilvaniei* ilustrează interesul comunității românești din acea perioadă pentru cinematografie și pentru reprezentarea istoriei și

⁸ *Brassói Lapok* (în continuare: *BL*), nr. 63/1914.

⁹ „(...) un aparat-cinema, la care învărtind pentru ca filmul să se desfășoare, învârtești totodată și o mașină dinamică, care produce apoi curentul de lipsă la iluminarea filmului. (...) aparatul întreg are o greutate de 14 kg așa că poți umbla comod cu el în mână și așezându-l pe masă, în timp de 2 minute e gata de funcționat, și după reprezentare în alte două minute” (*GT*, nr. 50/1914).

¹⁰ *GT*, nr. 28, 55/1914.

¹¹ *Ibidem*, nr. 103/1912.

¹² *Ibidem*, nr. 103/1912.

¹³ *Ibidem*, nr. 138/1913. Filmul „Quo Vadis” din 1913 a fost una dintre primele adaptări cinematografice ale unui roman celebru, a deschis calea pentru adaptările ulterioare și a contribuit la dezvoltarea tehnologiilor cinematografice timpurii.

¹⁴ *Ibidem*, nr. 154/1913. Acest film este una dintre primele adaptări cinematografice ale vieții lui Andreas Hofer și a răscoalei antinapoleoniene din Tirol în 1809. Este un film istoric care a avut un impact semnificativ în cinematografia timpurie și prezintă evenimentele și acțiunile eroului tirolez Andreas Hofer în timpul răscoalei împotriva trupelor franceze și bavareze.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 99/1913.

culturii naționale prin intermediul filmelor. În acest sens, apar câteva știri importante: transportul trupelor de la Brăila la Măcin pentru a filma reconstituirea trecerii Dunării în cadrul războiului de independență¹⁶, menționarea filmării serbării junilor din Brașov pentru un cinematograf din București¹⁷ sau că participanții la un concurs de dansuri naționale urmau să fie eternizați prin fotografie pentru cinematograf, iar materialul urma să fie predat Muzeului Național al Asociațiunii¹⁸. Toate arată dorința de a ilustra momente cruciale ale istoriei naționale și subliniază interesul pentru păstrarea și documentarea tradițiilor.

Din cele enumerate mai sus, putem constata că presa brașoveană a adoptat o atitudine obiectivă și favorabilă față de proiecțiile cinematografice, jucând un rol important în promovarea acestora. Aceasta a contribuit la buna informare a brașovenilor cu privire la evoluțiile și evenimentele legate de cinematografie, atât din țară, cât și din străinătate. Acest context favorabil a sporit interesul pentru evenimentele cinematografice și pentru experiența vizionării filmelor în comunitatea brașoveană.

Anunțurile și știrile tipărite în acea perioadă reprezintă, într-adevăr, o resursă valoroasă pentru înțelegerea istoriei locale și a culturii cinematografice din Brașov dinaintea Primului Război Mondial. Bazându-ne pe anunțurile-program găsite în presă, putem identifica cinematografe și săli de proiecție care au existat în Brașov până la izbucnirea Primului Război Mondial.

Aflăm din presă că în anul 1913 autoritățile din Brașov au intervenit pentru a reglementa și autoriza cinematografele¹⁹. Au impus limite asupra numărului acestora în oraș, stabilind un maxim de trei cinematografe autorizate. De asemenea, cinematografele trebuiau să respecte norme morale și să anunțe conținutul programelor cu o zi înainte. Aceste măsuri au avut scopul de a controla și reglementa activitatea cinematografică, menținând ordinea și moralitatea în oraș, și, probabil, de a asigura un echilibru economic și concurențial, permițând doar cinematografelor viabile să funcționeze.

Existența și funcționarea cinematografelor erau strâns legate de disponibilitatea unor spații adecvate pentru public și de sălile unde spectacolele puteau fi vizionate. Întrucât se aflau încă într-o perioadă incipientă, cinematografele din Brașov funcționau, în principal, în săli închiriate adaptate pentru proiecții cinematografice.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 67/1912.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 70/1912.

¹⁸ În 1912 se anunța că participanții la al doilea concurs de dansuri naționale de la Ibașfalău (Dumbrăveni, Sibiu) se „vor eterniza prin fotografie pentru Kinematograf și le vor preda Muzeului Național al Asociațiunii, ca să le păstreze pentru toate timpurile. (...) se dă privilegiu și pentru cunoașterea în străinătate a acelor jocuri” (*Ibidem*, nr. 150/1912).

¹⁹ „De la Comună. Despre ședința de ieri a consiliului comunicăm următoarele: S-a primit în bloc regulamentul privitor la stabilimentele cinematografice din Brașov. Punctele mai însemnate ale acestui regulament sunt următoarele: concesiuni pentru funcționarea cinematografelor către magistratul orașului. Mai mult de trei stabilimente nu pot funcționa deodată. Prezentarea unor tablouri imorale este strict oprită. Proprietarii stabilimentelor au să comunice cu 24 de ore înainte programul reprezentațiunii respective” (*Ibidem*, nr. 108/1913). Anterior, apăruse o știre despre limitarea numărului de cinematografe la Viena în anul 1911; se preciza că se limita numărul de cinematografe, proporția fiind de un cinematograf la 20.000 de locuitori, (*Ibidem*, nr. 266/1912).

Cu toate acestea, sălile trebuiau, în anumite momente sau perioade ale anului, să fie disponibile și pentru reprezentații teatrale, concerte și alte evenimente, proprietarul putând decide încheierea contractului de închiriere, ceea ce crea întreruperi în activitatea cinematografelor.

Unele cinematografe au reușit să se adapteze, în timp ce altele au avut o existență efemeră. De exemplu, între anii 1912 și 1914 la Brașov au fost menționate cinci cinematografe²⁰, însă doar două dintre ele au reușit să reziste: „Apollo Bio” și „Urania Kino”, în timp ce „Elite Proiectograf”²¹, „Venus”²² și „Mercur”²³ au dispărut.

În continuare, ne vom concentra asupra cinematografelor care erau în funcțiune la Brașov în anul 1914, înainte de izbucnirea Primului Război Mondial.

Proiecțiile cinematografice de la Brașov cuprindeau atât la Apollo Bioscop, cât și la Urania Kino, filme artistice variate, conform anunțurilor publicate, care promovau genuri precum cel mai mare șlagăr monopol al sezonului, drame pasionante, comedii grandioase, drame detectiv, farse umoristice, drame sociale senzaționale și multe altele, probabil pentru a satisface diversele preferințe ale publicului. Uneori era menționat și numărul de acte ale filmelor²⁴.

În reclamele celor două cinematografe se sublinia faptul că aceste producții cinematografice aveau în distribuție marile vedete ale filmului mut, precum Henny Porten, Max Linder, Asta Nielsen, Waldemar Psylander, Erna Morena, Betty Nansen, Susanne Grandais, Ellen Aggerholm, Rita Sachetto și alții. Această prezență a marilor vedete ale filmului mut aducea un plus de atractivitate pentru spectatorii brașoveni, amplificând interesul și curiozitatea acestora față de producțiile cinematografice prezentate.

Un element de interes major era și prezența unor actori renumiți de teatru. Printre aceștia se numărau d-na Robinne și d-nul Alexandre Lehmann, actori celebri de la „Comedia Franceză” din Paris, dar și alți actori cu renume din teatre de prestigiu: Mărioara Voiculescu, directoarea teatrului modern din București, societarii teatrului danez, Paul Wegener, Grete Berger, Lidia Salmonova, societară, și artiștii speciali ai teatrului „Deutscher Theater”, Albert Basserman, societarul teatrului german din Berlin, aducând o dimensiune teatrală și mai captivantă filmelor prezentate.

Casa de producție era un alt atu sau aspect important menționat în reclame. Filmele erau realizate de case de renume, precum „Elite Nordisk” din Copenhaga, „Eclair”, „Tanagra”, „Vitagraph Company”, „Messter” sau de fabrica bucureșteană „Leon Popescu”, care ofereau producții variate și captivante.

În anul 1914, cele două cinematografe brașovene, Apollo Bioscop și Urania Kino, proiectau într-adevăr pelicule diferite și uneori specificau că au „exclusivitate”

²⁰ Mai exista și „Panorama Universală”, în Palatul Czelli; acolo se proiectau doar imagini (vederi) (*Ibidem*, nr. 8/1914).

²¹ A proiectat în sala hotelului Europa (*Ibidem*, nr. 8/1912).

²² Cinematograf menționat în presă începând cu luna iunie 1912 (*Ibidem*, nr. 121/1912). A proiectat în sala „Gewerbeverein”.

²³ Menționat în presă în anul 1913 (*Ibidem*, nr. 61/1913). A proiectat în sala Gewerbeverein și la hotel Europa.

²⁴ Se renunțase la precizarea numărului de metri ai peliculei, așa cum se făcea în anii 1912 sau 1913. Probabil că detaliile tehnice precum lungimea filmului (exprimată în metri) nu mai erau considerate relevante pentru publicul țintă.

sau „monopol”, semnalând astfel că sursele lor de aprovizionare cu filme erau distincte. Aceasta sugerează că fiecare cinematograful își avea propriile conexiuni și relații cu casele de producție sau distribuție de filme, aducând astfel în oraș o varietate mai mare de producții cinematografice. Aprovizionarea cu filme avea uneori sincopă, după cum reiese din unele anunțuri²⁵.

Apollo Bioscop, cinematograful cu cea mai îndelungată existență din cele menționate anterior, avea sala de proiecție într-o baracă sau hală din lemn în zona parcului, într-o sală închiriată care, iarna, necesita încălzire²⁶. Apollo Bioscop aducea filme noi săptămânal²⁷. Numărul de serii de spectatori varia, ajungând până la patru în unele cazuri, oferind astfel o varietate semnificativă de opțiuni pentru publicul său. În lunile februarie și martie 1914, sala lor de cinema a fost în pericol să fie pierdută, așa cum rezultă din mesajul de adio adresat spectatorilor și publicat în presă: „Stabilimentul Apollo Bioscop. Măine, marți și miercuri, ultimele prezentări cu un program bogat cu drame «Amorul triumfător» în trei acte și comedii «Răzbunarea unei domnișoare» și «Rudeniile satului». Cauza întreruperii reprezentărilor este că hala de lemn a fost dată în chirie unei alte societăți. Din acest prilej, direcțiunea stabilimentului Apollo Bioscop își ia rămas bun de la publicul românesc adresând mulțumire pentru concursul dat”²⁸.

Ulterior, cinematograful a fost salvat prin apariția unui nou proprietar, care a adus aparatură nouă și filme de prim rang pentru a satisface gusturile publicului. Anunțul din ziar menționa că: „Stabilimentul Apollo se va redeschide sâmbătă, în 21 martie st. n. prin o splendidă reprezentație. Noul proprietar, luând în exploatare hala festivă de sub Straje, și-a aranjat stabilimentul cu mașini noi. Reîntors dintr-o călătorie prin străinătate, i-a reușit să câștige pentru stabilimentul Apollo o serie de programe de primul rang, care vor satisface toate așteptările publicului”. Acest demers a demonstrat dorința de a aduce la Apollo Bioscop producții de înaltă calitate, menite să atragă și să bucure publicul, consolidând astfel poziția cinematografului în comunitatea locală din Brașov²⁹.

La cinema Apollo din Brașov, în 1914 spectatorii au avut ocazia să vizioneze filme precum „In hoc signo vinces”³⁰, un film mut italian din 1913 regizat de Nino Oxilia, care prezintă evenimente istorice din Imperiul Roman în secolul al IV-lea d.Chr., inclusiv persecuția creștinilor și ascensiunea lui Constantin cel Mare, și „O-sânda lui Solomon”³¹, care a explorat viața și judecata celebrului și înțeleptului rege Solomon. Aceste filme au oferit publicului din Brașov oportunitatea de a experimenta evenimente istorice și povești legendare pe marele ecran.

Pe lângă aceste filme, au fost proiectate drame intense, cum ar fi „Cei doi caporali”, care aduceau în prim-plan experiențele intense și emoțiile puternice ale războiului. Alte drame remarcabile au fost: „Minciuna” („tragedie americană în două ac-

²⁵ „Reprezentare amânată pe luni nesusind filmul din cauza întârzierii poștei” (*Ibidem*, nr. 124/1914).

²⁶ *Ibidem*, nr. 28/1914.

²⁷ *Ibidem*, nr. 14/1914.

²⁸ *Ibidem*, nr. 68/1914.

²⁹ *Ibidem*, nr. 50/1914.

³⁰ *BL*, nr. 1/1914; *Kronstädter Zeitung* (în continuare: *KZ*), nr. 1/1914.

³¹ *GT*, nr. 14/1914.

te”), „Lupta sufletească” („dramă americană în două acte”), „Omul cu șapte fețe” („dramă criminală iritabilă în 3 acte”)³², „Bogații și săracii” („dramă senzațională în 3 acte, în rolul principal Susanne Grandais”)³³, și „Simțământul mare” („o dramă socială”) semnată de Urban Gad³⁴.

Umorul și relaxarea au fost asigurate de filme ca „Amicul tovarăș”³⁵, „Dama albă”³⁶, „Geniul detectiv”³⁷, „Don Juan încăpățânat”³⁸ și „Casimir în harem”³⁹.

În contrast, tragedia „Regele”⁴⁰, cu Alfred Basserman, a reprezentat un moment de profunzime și introspecție în lumea umană. Aceste filme ofereau o varietate de experiențe cinematografice pentru publicul brașovean, captivându-i și fascinându-i în acea perioadă istorică.

În anul 1914, la Apollo, cinefilii din acea vreme au avut parte de o experiență cu totul specială. Într-un anunț captivant s-a dezvăluit că proiecțiile cinematografice erau însoțite de un spectacol de dans de excepție, executat de cei mai talentați „bale-tiști” ai dansului Tango⁴¹.

Muzica militară⁴² menționată în anunțurile cinematografului Apollo adăuga dramatism și intensifica experiența cinematografică, în special în cazul filmelor cu tematică militară sau de acțiune. Acest element muzical sporea tensiunea și emoțiile transmise publicului, contribuind la o atmosferă captivantă și autentică în timpul vizionării filmelor.

Ar mai trebui menționat că și în anul 1914 cinematograful Apollo a continuat să găzduiască spectacole de binefacere⁴³, o practică pe care o desfășurase și în anii precedenți.

Cinematograful Urania Kino, înființat în 1912, și-a desfășurat activitatea în clădirea Redutei, care era potrivită pentru proiecții și spectacole. Din acest motiv, a apărut necesitatea de a elibera sala pentru alte evenimente culturale⁴⁴, precum Balul Crucii Roșii⁴⁵ din februarie 1914, sau spectacolele teatrului german din luna aprilie 1914⁴⁶.

Urania Kino și-a conturat o strategie adaptabilă în selecția filmelor pentru proiecție, luând în considerare subiectele discutate în presă și interesele publicului.

³² *Ibidem*, nr. 3/1914.

³³ *Ibidem*, nr. 16/1914.

³⁴ *Ibidem*, nr. 11/1914.

³⁵ *Ibidem*, nr. 3/1914.

³⁶ *Ibidem*, nr. 13/1914.

³⁷ *Ibidem*, nr. 3/1914.

³⁸ *Ibidem*, nr. 16/1914.

³⁹ *Ibidem*, nr. 18/1914.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*, nr. 2/1914.

⁴² *Ibidem*, nr. 54/1914.

⁴³ De exemplu, în luna februarie 1914 au avut loc două „reprezentări de binefacere în favo-
rul aceloră fără de lucru” (*Ibidem*, nr. 21/1914).

⁴⁴ În *BL*, nr. 9/1914, se găsește programul detaliat pe zile al acestor spectacole.

⁴⁵ *GT*, nr. 19/1914.

⁴⁶ „Din cauza teatrului german n-au loc în luna Aprilie reprezentațiuni cinema”; anunț din
GT, nr. 68/1914.

Acest lucru a fost evident încă de la începutul activității sale în iunie 1912. Unul dintre filmele remarcabile difuzate a fost „Titanic”⁴⁷, produs și lansat în același an cu tragedia reală a navei Titanic, având o legătură directă cu unul dintre cele mai dramatice evenimente maritime din istorie.

Un film deosebit difuzat la Urania Kino a fost „Jules Verne! Călătorii fantastice în regiuni sălbatice exotice”⁴⁸, probabil primul film inspirat din operele lui Jules Verne proiectat în cinematografele din Brașov.

Urania Kino a adus în fața publicului filme produse în România de Casa de filme Leon Popescu în anul 1913, filme astăzi pierdute. Un exemplu notabil este drama istorică în patru acte „Cetatea Neamțului”⁴⁹, regizată de Emil Gârleanu și produsă de Casa de filme Leon Popescu în anul 1913. Un alt exemplu este „Răzbunarea”⁵⁰, film care a explorat aspecte din viața țărănimii.

De asemenea, tot la Urania a avut loc un eveniment dedicat aviatorului Aurel Vlaicu, care a inclus o simfonie compusă de concertistul Ioan I. Barbu, fiul marelui cântăreț Barbu Lăutaru, acompaniat de pian și 40 de proiecții luminoase care au ilustrat viața lui Aurel Vlaicu⁵¹. Desigur, A. Vlaicu, ca pionier al aviației românești era subiect de interes pentru publicul din acea perioadă.

Urania a proiectat și filmul maghiar din 1914 „A Sárka lilioma” („Crinul Galben”), în care au jucat actorii de la Teatrul Maghiar din Budapesta sub îndrumarea unui regizor maghiar. Această alegere a fost probabil apreciată de comunitatea maghiară din Brașov. De asemenea, au fost prezentate imagini cu locul de înmormântare al lui L. Kossuth⁵².

Anunțurile din ziare afișau, în general, patru serii zilnice de proiecții. Tarifele pentru cinema Urania erau adaptate diferitelor categorii de public astfel: 10 coroane pentru balcon, 8 coroane pentru locul I, 5 coroane pentru locul II și 2 coroane pentru locul III. Aceste detalii evidențiază costurile biletelor pentru diverse categorii de locuri și reflectă eforturile cinematografului Urania de a atrage o varietate de spectatori, oferindu-le opțiuni în funcție de preferințe și buget⁵³.

La cele două cinematografe din Brașov, Apollo Bioscop și Urania Kino, în anul 1914 nu se proiectau doar filme artistice. Din conținutul reclamelor din presă, putem observa că publicul brașovean manifesta un interes pronunțat și pentru filmele documentare, care prezintă „vederi” sau imagini „după natură” din diverse zone ale lumii. Aceste producții captivau spectatorii prin peisaje și imagini din locuri exotice

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 229/1912.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. 68/1914.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 98/1914.

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 108/1914. Conform informațiilor de pe site-ul www.cinemagia.ro filmul era o dramă rurală după piesa lui I.L. Caragiale, „Năpasta”. A fost primul film difuzat public rezultat din colaborarea Casei de producție a lui Leon Popescu cu trupa teatrală condusă de Marioara Voiculescu. Denumit inițial „Pacostea”, el este prezentat cu titlul „Răzbunarea” la data de 24 iunie 1913, la Cinema „Clasic” din București. Film pierdut.

⁵¹ *GT*, nr. 110/1914.

⁵² *BL*, nr. 127/1914.

⁵³ *GT*, nr. 9/1914.

și interesante de pe glob, inclusiv Insulele Malaezia⁵⁴, China⁵⁵, Insula Wright⁵⁶, Kingstown⁵⁷, Praga⁵⁸, Canalul Grande⁵⁹, India⁶⁰, Caucaz⁶¹, Rusia⁶², Franța⁶³, Roma⁶⁴, Norvegia⁶⁵ și altele.

În anul 1914, pe lângă diversele genuri de filme documentare ce ofereau „vederi” din diverse zone ale lumii, s-a remarcat și o categorie specială de filme documentare, numite „ziare cinematografice”. Acestea erau o invenție a firmei „Pathe” și au început să fie proiectate în sălile de cinema încă din 1908. Furnizorii acestor știri difuzate în cinematografele brașovene erau „Pathe Journal”⁶⁶ pentru Urania Kino, „Gaumont”⁶⁷ și „Eclair”⁶⁸ pentru Apollo Bio, aceștia fiind considerați cei mai puternici producători de știri din lume până la izbucnirea Primului Război Mondial. Aceste proiectii ofereau publicului o perspectivă variată asupra evenimentelor timpului, atât pe plan militar, cât și cultural și social.

În prima parte a anului 1914, publicul din Brașov a avut oportunitatea să vadă prin intermediul acestor „ziare cinematografice” diverse momente importante la nivel european, monarhi europeni vizitând diferite locuri: „suveranii Angliei pe yachtul Alexandra și sosirea la Paris”⁶⁹, „Regina României și două principese vizitând școlile de fete din Ploiești”⁷⁰, „Regina Albaniei în vizită la Regina Elisabeta la Pelișor”⁷¹.

Cu scop propagandistic sau nu, în anul izbucnirii primului război s-au difuzat imagini cu flota sau armata unor state europene sub titluri ca: „Marea flotă germană”⁷², „Vasele militare grecești”⁷³, „Marina română dunăreană”⁷⁴, „Trupe românești la București”⁷⁵, „Revista militară la Târgoviște”. S-au difuzat imagini filmate de la „Conferința de pace de la București” din anul 1913, filmată de Leon Popescu⁷⁶, sau „Actualități din București”⁷⁷.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 5/1914.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 16/1914.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 9/1914.

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 18/1914.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 20/1914.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 21/1914.

⁶⁰ *Ibidem*, nr. 38/1914.

⁶¹ *Ibidem*, nr. 41/1914.

⁶² *Ibidem*, nr. 103/1914.

⁶³ *Ibidem*, nr. 108/1914.

⁶⁴ *Ibidem*, nr. 114/1914.

⁶⁵ *Ibidem*, nr. 118/1914.

⁶⁶ *Ibidem*, nr. 16/1914.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 15/1914.

⁶⁸ *Ibidem*, nr. 25/1914.

⁶⁹ *Ibidem*, nr. 103/1914.

⁷⁰ *Ibidem*, nr. 108/1914.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *KZ*, nr. 105 și 106/1914.

⁷³ *Ibidem*, nr. 114 și 115/1914.

⁷⁴ *GT*, nr. 110/1914; *KZ*, nr. 125/1914; *BL*, nr. 125/1914.

⁷⁵ *KZ*, nr. 112/1914.

⁷⁶ *GT*, nr. 98/1914; *KZ*, nr. 114 și 115/1914.

⁷⁷ *KZ*, nr. 27/1914.

Dezastrele sau accidente au fost reprezentate de incendiile din Liverpool⁷⁸ și din München⁷⁹, de prăbușiri de aparate de zbor, cum ar fi „Ultimul zbor, moartea și înmormântarea lui Aurel Vlaicu”⁸⁰ și altele.

Adesea se prezentau imagini cu moda de la Paris sau de la Berlin, inclusiv toalete de seară și pălării⁸¹.

Știrile sportive difuzate în sălile de cinema din Brașov aveau titluri precum: „Regatta Oxford-Cambridge”⁸², „Săptămâna zborului la Konstanz”, „Concursul hipic la care a participat regele Ludovic”⁸³, „Luptă de trântă englezești”⁸⁴.

Diversitatea de conținut a știrilor de cinema este demonstrată și de alte titluri: „Măsuri de securitate în cazul tabloului Mona Lisa”⁸⁵, „Exploatarea petrolului în România”⁸⁶, „Obiceiuri românești de Crăciun”, „Anul Nou 1914 la Curtea din Berlin”⁸⁷, „Valea Jiului” sau de imagini filmate la Castelul Peleş⁸⁸.

În anul 1914, înainte de izbucnirea războiului mondial, Brașovul a fost martorul unor proiecții cinematografice remarcabile, altele decât cele organizate de cinematografele Apollo și Urania.

În luna februarie 1914, o prelegere organizată de Reuniunea Economică din Șcheii Brașovului la Casina Română a fost urmată de o proiecție despre viața albinelor⁸⁹: „Duminică 9 Februarie v. la 6 ore seara se vor arăta în localul casinei din Scheiu mai multe proiecții interesante cu cinematograful, despre viața albinei. Aviz membrilor Reuniunii!”⁹⁰.

Un aspect deosebit de important este faptul că elevii români din Brașov dispuneau de un aparat de proiecție cu care difuzau filme în zilele de sâmbătă, timp de o oră, exclusiv pentru elevi. Aceste proiecții au inclus o varietate de filme cu tematică religioasă, educativă și comedii. Printre acestea se numără „Cain și Abel”, „David și Goliat”, „Vânătoarea de mistreți” sau „Pisica sălbatică”, „Sepia”, „Păianjenul de mare”, „Experiențe cu aer lichid”. Elevii aveau ocazia să vadă imagini din locuri precum Veneția sau Pisa. Nu au fost uitate nici filmele comice. Pentru a completa experiența, se achiziționau plăci speciale cu muzică, care aveau un dublu scop: să distreze și să educe. Acestea includeau doine românești frumoase, dar și arii din opere clasice interpretate de mari artiști, precum Caruso⁹¹.

Mai mult decât atât, în anul 1914 elevii au organizat o proiecție cinematografică cu aparatul școlii pentru public: „Reprezentăție chinematografică la gimnaziul

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 114 și 115/1914.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 18/1914.

⁸⁰ *GT*, nr. 110/1914; *KZ*, nr. 125/1914; *BL*, nr. 125/1914.

⁸¹ *KZ*, nr. 27, 105, 106, 114 și 115/1914.

⁸² *Ibidem*, nr. 105 și 106/1914.

⁸³ *Ibidem*, nr. 114 și 115/1914.

⁸⁴ *GT*, nr. 103/1914.

⁸⁵ *KZ*, nr. 27/1914.

⁸⁶ *GT*, nr. 110/1914; *KZ*, nr. 125/1914; *BL*, nr. 125/1914.

⁸⁷ *KZ*, nr. 27/1914.

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 114 și 115/1914.

⁸⁹ *GT*, nr. 38/1914.

⁹⁰ *Ibidem*, nr. 28/1914.

⁹¹ *GT*, nr. 49/1914.

român. Duminică în 22 martie st.n. la orele 6 seara despărțământul Brașov al Asociațiunii aranjază în sala festivă a gimnaziului o reprezentație cinematografică. Se va reprezenta Viața și Patimile lui Iisus Hristos. Intrarea de persoană 40 de fileri. Reprezentația se dă cu aparatul cinematografic al școalelor. Atragem atențiunea publicului nostru asupra acestei interesante reprezentațiuni”⁹².

Un moment semnificativ a fost reprezentat de proiecțiile cu „Primul kinetofon vorbitor”, care au avut loc în perioada 21-23 martie în sala mare a Gewerbeverein. Aceste proiecții au adus sunetul în dialog cu imaginile vii, reprezentând o inovație semnificativă în lumea cinematografiei. Evenimentul a fost planificat cu grijă pe parcursul a trei zile, oferind publicului oportunitatea de a descoperi și a se familiariza cu această nouă formă de divertisment⁹³.

În concluzie, proiecțiile cinematografice din Brașov erau populare în perioada imediat anterioară izbucnirii Primului Război Mondial. Cinematografele din Brașov prezentau o gamă variată de filme, cuprinzând de la drame și comedii până la documentare și știri. Acest fenomen arată un interes crescând pentru cinematografie în acea perioadă și subliniază importanța acesteia în viața societății de atunci. Prin intermediul cinematografiei, brașovenii aveau acces la imagini și informații din diverse părți ale lumii, aducând astfel un plus de diversitate și cunoaștere în comunitate.

⁹² *Ibidem*, nr. 55/1914.

⁹³ Sâmbătă, în 21 martie, proiecțiile erau programate de la orele 21,30 până la 23,00, fiind dedicate în special școlarilor, dar și publicului larg în alte trei sesiuni: la orele 17,30, 19,00 și 20,30. Duminică, în 22 martie, a fost rezervată o proiecție specială pentru militari la ora 14,00, urmată de sesiuni pentru public de la 15,30, 17,00, 19,00, 20,00 și 21,30. Luni, 23 martie, a continuat cu reprezentații pentru școlari la orele 14,30 și 16,00, iar publicul larg a avut ocazia să experimenteze această inovație la sesiunile de la 17,30, 19,00 și 20,30.